

เอกสารประกอบการสอน วิชา ED 332 ภาคเรียนที่ 1/2556

“ผู้มีความสามารถพิเศษ”

อ.ธิดารัตน์ ศักดิ์วีระกุล
สถาบันวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คนโดยทั่วไปมักจะเข้าใจ และมองว่าคนเก่งหรือคนที่มีความสามารถพิเศษต้องเป็นคนที่สามารถแสดงออกถึงความสามารถเหล่านั้นออกมาอย่างเด่นชัดเป็นที่ประจักษ์ว่ามีความสามารถในด้านใด เก่งด้านใด อย่างไร และหากไม่แสดงออกหรือแสดงออกมาไม่ได้ก็จะไม่ใช่คนที่มีความสามารถพิเศษจากการศึกษาเกี่ยวกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ พบว่าความเก่งหรือความสามารถพิเศษเป็นสภาวะทางปัญญา ถ้าปราศจากสิ่งต่างๆที่เอื้อต่อการแสดงออกซึ่งความสามารถแล้ว อาจทำให้ความสามารถเหล่านั้นหายไปได้ ด้วยเหตุนี้ในเชิงปฏิบัติ การที่จะบอกหรือระบุว่าใครเป็นผู้มีความสามารถพิเศษก็ทำได้ยาก นักวิชาการจำนวนมากจึงได้นำเสนอเกี่ยวกับความหมายของเด็กที่มีความสามารถพิเศษไว้แตกต่างกันตามบริบทของสังคม ดังเช่น บางสังคมให้ความสำคัญกับกีฬาบาสเก็ตบอล ผู้ที่มีความสามารถในการเล่นบาสเก็ตบอลโดดเด่นจะถูกจัดว่าเป็นผู้มีความสามารถพิเศษ บางสังคมให้ความสำคัญกับการเรียน ผู้ที่เรียนเก่ง มีผลการเรียนดีเลิศ จะถูกเรียกว่าเป็นเด็กปัญญาเลิศหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ในเอกสารนี้ จะกล่าวถึง ความหมายคำจำกัดความของผู้มีความสามารถพิเศษ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย และลักษณะความสามารถโดยทั่วไปของผู้มีความสามารถพิเศษ องค์ประกอบของความสามารถพิเศษ ลักษณะทางจิตวิทยา ขั้นตอนกระบวนการค้นหาผู้มีความสามารถพิเศษ รวมไปถึงรูปแบบการจัดการศึกษา ซึ่งจะเป็นการกล่าวโดยสรุปเพื่อให้เกิดความเข้าใจเบื้องต้นที่ถูกต้อง เพื่อให้ผลิตสามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กทั่วไปและเด็กที่มีความสามารถพิเศษในอนาคต

1. ความหมายของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ความหมายของผู้มีความสามารถพิเศษ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 “ผู้มีความสามารถพิเศษ หมายถึง บุคคลที่แสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือ หลายด้าน เช่น ด้านสติปัญญา (ทักษะการคิด) ความสามารถทางวิชาการในสาขาใดสาขาหนึ่ง หรือหลายสาขา ความคิดสร้างสรรค์ การใช้ภาษา การเป็นผู้นำ การสร้างงานทางทัศนศิลป์และศิลปะการแสดง ความสามารถทางดนตรี ความสามารถทางกีฬา เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่มีระดับอายุ สภาพสิ่งแวดล้อม หรือประสบการณ์ใกล้เคียงกัน”

2. ลักษณะความสามารถโดยทั่วไปของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

การ์ดเนอร์ (Gardner) ผู้มีชื่อเสียงในทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligence) เชื่อว่าความสามารถของมนุษย์เป็นสิ่งที่สลับซับซ้อน จึงไม่ควรให้ความสำคัญเฉพาะความสามารถใดความสามารถหนึ่ง แล้วละทิ้งความสามารถอื่นๆ ไป เขาจึงได้แบ่งความสามารถของมนุษย์ออกเป็น 7 ด้าน ประกอบด้วย

1. ความสามารถทางภาษา (Linguistic Ability)
2. ความสามารถทางดนตรี (Musical Ability)
3. ความสามารถทางความคิดเหตุผลและแบบนักคณิตศาสตร์ (Logical – Mathematic Ability)
4. ความสามารถในเรื่องเกี่ยวกับทิศทาง (Spatial Ability)
5. ความสามารถทางกีฬา และการใช้กล้ามเนื้อต่างๆ (Bodily Kinesthetic Ability)
6. มีความสามารถเรื่องมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Ability)
7. ความสามารถเรื่องจิตและความคิด (Intrapersonal Ability) (Nicholas and Davis. 2003 : 100-102 ; Davis and Rim. 2004 : 22-25 ; อารี สัตถ์หนวี มปป ; อุษณีย์ โพธิสุข. 2541 : 35 - 36 ; อ้างอิงจาก Gardner. 1983)

จูน เมคเกอร์และอูษณีย์ อรุณรัตน์ (2548 : 75-80) ได้แบ่งความสามารถของคนเป็น 10 ด้านซึ่งแนวทางการจัดกลุ่มนั้นออกแบบมาเพื่อความเหมาะสมในการปฏิบัติทางการศึกษา โดยเฉพาะจูน เป็นผู้ที่ใช้แนวทางการจัดกลุ่มความสามารถของคนตามทฤษฎีของการ์ดเนอร์ (Gardner) มาเป็นเวลากว่าสิบปี ประกอบด้วย

1. **ความสามารถทางสังคม (Social/Humanitarian Abilities)** คือ ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจกับผู้อื่นได้ดี เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความสามารถในการบริหารจัดการ เข้าใจภาษากาย เข้าใจทัศนะของผู้อื่นได้ดี มีมาตรฐานทางจริยธรรมสูง

2. **ความสามารถทางอารมณ์ (Sense-able/Emotional)** คือ ผู้ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการอารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง เข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกตนเอง มีความอดทนอดกลั้นทางอารมณ์ได้ดี สามารถแสดงออกอย่างถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ เช่น ผู้นำ นักจิตวิทยา จิตแพทย์ นักบริหาร นักบวช ครู

3. **ความสามารถทางคณิตศาสตร์ (Mathematical/Rembolic abilities)** คือ ความสามารถในการคิดคำนวณ ความสามารถในการนำสัญลักษณ์มาสู่การคิดคำนวณ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ทั้งรูปธรรมและนามธรรม เช่น นักคณิตศาสตร์ นักตรรกศาสตร์ นักประดิษฐ์ วิศวกร

4. **ความสามารถทางการใช้กล้ามเนื้อในร่างกาย (Somatic/Bodily ability)** คือ ความสามารถในการควบคุมกล้ามเนื้อ ควบคุมการเคลื่อนไหว ความยืดหยุ่นทั้งกล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ รวมถึงใช้กล้ามเนื้อในร่างกายในการแสดงออกถึงความรู้สึก เช่น นักกีฬา นาฏศิลป์ นักแสดง นักปั้น นักมายากล ช่างเย็บปักถักร้อย

5. **ความสามารถทางมิติสัมพันธ์ (Spatial/Visual abilities)** คือ ความสามารถในการสร้างมิติจากการเห็นในรูปแบบต่างๆ ในความคิด เช่น ความสามารถในการพลิกมุมมองที่เห็นเป็นมุมต่างๆ อย่างทะลุปรุโปร่ง สามารถสร้างสรรค์จากการเห็นเป็นผลงานที่เป็นนามธรรม รูปธรรม ความงาม หรือตัวแทนของความรู้สึกนึกคิด เช่น นักประดิษฐ์ จิตรกร สถาปนิก นักภูมิศาสตร์

6. **ความสามารถทางเสียงและการได้ยิน (Sonance/Auditory abilities)** คือความสามารถในการรับรู้ทางการได้ยินที่ละเอียดอ่อน เจียบไว ได้ยินลึกซึ้ง รับรู้อารมณ์ของดนตรี รับรู้ระดับเสียงสูงต่ำ ความถี่ของเสียง มีความสามารถเรื่องของจังหวะ เช่น นักดนตรี นักร้อง นักแต่งเพลง และผู้ตัดสินการประกวดนกเขาชวา ฯลฯ

7. **ความสามารถทางภาษา (Verbal/Linguistic abilities)** คือ ผู้มีความสามารถในการทำความเข้าใจภาษา มีความสามารถในการใช้ภาษาในรูปแบบต่างๆ เพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้จินตนาการ อารมณ์ เช่น นักเขียน นักแปล จินตกรวิ ไชยภัก นักพูด

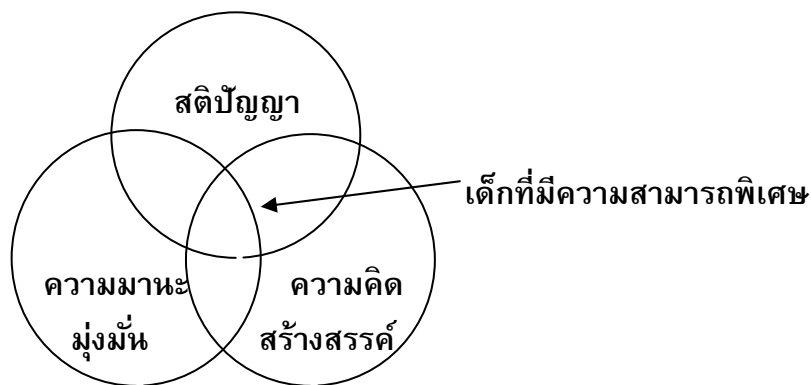
8. **ความสามารถทางช่างเทคนิคและอิเล็กทรอนิกส์ (Mechanical/Technical abilities)** คือ ความสามารถในการรับรู้เกี่ยวกับเครื่องจักรกล มีทักษะด้านกลไกในเรื่องอุปกรณ์และการทำงาน ของเครื่องจักร เครื่องยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ สามารถมองเห็นองค์ประกอบหรือการทำงานของอุปกรณ์ สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ง่ายดาย เช่น ช่างเทคนิค นักประดิษฐ์

9. **ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ (Scientific/Realistic abilities)** คือ ความสามารถในการสังเกต วิเคราะห์ พิสูจน์ ศึกษาและเข้าใจปรากฏการณ์ธรรมชาติ เข้าใจระบบต่างๆ ของธรรมชาติได้ดี เข้าใจความสัมพันธ์และผลกระทบที่จะเกิดได้ดี เช่น นักวิทยาศาสตร์ นักธรรมชาติ นักวิจัย นักภูมิศาสตร์ เกษตรกร

10. **ความสามารถทางจิตและญาณปัญญา (Spiritual ability)** เป็นความสามารถในการรับรู้ทางจิต ความสามารถทางความคิดโดยภาษาธรรมชาติ เช่น ความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน ความคิดที่คิดออกมาได้โดยที่อาจไม่รู้ที่มาที่ไป ภาษาแห่งความเข้าใจ หรือภาวะรับรู้เหนือธรรมชาติต่างๆ การตระหนักรู้เกี่ยวกับตัวตนในระดับลึก ซึ่งเป็นการสะท้อนตัวตนภายในที่แท้จริง รวมไปถึงความตั้งใจดีปรารถนาในสิ่งที่เป็นคุณค่าทางคุณธรรม หรือสัจธรรมที่สูงส่งกว่าเรื่องวัตถุธรรมทั่วไป คนกลุ่มที่มีความสามารถด้านนี้ย่อมมีความรู้สึกที่โลกทั้งผองเป็นเพื่อนพ้องกัน มีความอิสระที่หาขอบเขตไม่ได้ เกิดความมั่งคั่งทางจิต คนที่มักมีความสามารถด้านนี้ ได้แก่ นักปราชญ์ นักคิด นักปรัชญา นักบวช นักศาสนา ผู้ทรงศีลต่างๆ (อุษณีย์ อนุรุทวงศ์. 2543 : 68-70)

3. องค์ประกอบของความสามารถพิเศษ

ความสามารถพิเศษของบุคคลถือว่าเป็นพรสวรรค์อย่างหนึ่งที่ทุกคนปรารถนา และต้องอาศัยสภาพการณ์หรือองค์ประกอบต่างๆ ที่เอื้อต่อการแสดงออกให้เป็นที่ประจักษ์ ซึ่งนักวิชาการได้ศึกษาองค์ประกอบของความสามารถพิเศษ ดังทฤษฎีสามห่วงของเรนนูลลี (Renzulli)

จากรูปภาพสามห่วงของเวนซูลลี จะเห็นว่า เด็กที่มีความสามารถพิเศษจะเป็นกลุ่มที่อยู่ตรงกลางของห่วงทั้งสามที่มาประสานกัน นั้นแสดงให้เห็นว่า เด็กที่มีความสามารถพิเศษนั้น ต้องมีองค์ประกอบหลัก 3 อย่าง คือ 1) มีสติปัญญาดี 2) มีความมานะมุ่งมั่น และ 3) มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งหากขาดอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว จะไม่สามารถทำให้เกิดการพัฒนาความสามารถ คุณลักษณะของผู้ที่มีความสามารถพิเศษได้

4. ลักษณะทางจิตวิทยาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

คุณลักษณะทางจิตวิทยาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการศึกษาในส่วนของผู้มีความสามารถพิเศษ ซึ่งควรให้ความสำคัญและสนใจ เนื่องจากคุณลักษณะทางจิตวิทยาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่จะทำให้เด็กแสดงออกถึงความสามารถที่มีอยู่ได้อย่างเต็มศักยภาพ อาทิ

1. **การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self - Esteem)** คือ การประเมินตนเองว่าตัวเองเป็นคนที่มีคุณค่า มีความสามารถ มีความสำคัญ ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง

2. **ความอ้างว้างเปล่าเปลี่ยว (Loneliness)** คือ เด็กมักจะมีความรู้สึกโดดเดี่ยว บางครั้งดูเหมือนเด็กที่มีความสามารถพิเศษมักจะเป็นเด็กที่ชอบอยู่คนเดียว เข้ากับเพื่อนไม่ได้เนื่องจากมีความสนใจ ศึกษาค้นคว้าอย่างถึถ้วน ทำให้ดูเหมือนไม่สนใจเหตุการณ์รอบตัว มักจะใช้คำศัพท์ที่เกินกว่าวัย ทำให้เพื่อนในวัยเดียวกันไม่เข้าใจ จนก่อให้เกิดความรู้สึกอ้างว้าง

3. **ทักษะทางสังคม (Social Skills)** คือ ความสามารถที่จะรู้จักเข้าใจความรู้สึก ความต้องการทางจิตใจของคนที่เราเกี่ยวข้องกับตัวได้ รวมไปถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคง การขาดทักษะทางสังคมเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยในเด็กกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษ เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้มักจะมี ความสนใจเฉพาะทางที่ลึกซึ้ง ทำให้รู้สึกตัวเองแปลกแยกจากกลุ่มเพื่อน รู้สึกว่าตนเองไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน บางรายตอบสนองด้วยการถดถอยออกจากกลุ่ม บางรายมีพฤติกรรมต่อต้านกลุ่ม และแสดงออกอย่างไม่ถูกต้องกับกาลเทศะ

4. **ความคับข้องใจ (Frustration)** ความคับข้องใจเกิดจากการที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างที่ต้องการ สาเหตุจากอุปสรรคหรือความไม่สมดุลบางอย่างเช่น การสร้างผลงานตามความคิดและจินตนาการแต่ไม่สามารถลงมือทำได้เนื่องจากความไม่พร้อมด้านพัฒนาการ เช่น กล้ามเนื้อมือ การควบคุมกล้ามเนื้อ การใช้แรงหรือแม้กระทั่งการพูดที่ไม่เร็วพอกับความคิด สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความรู้สึกคับข้องใจและส่งผลให้เกิดความเครียดตามมา

5. **กระทำทุกอย่างให้สมบูรณ์แบบไม่มีที่ติ (Perfectionism)** เด็กที่มีความสามารถพิเศษมักจะคาดหวังในผลงานและการทำงานของตนเองให้มีความสมบูรณ์แบบไม่มีที่ติ ชอบการแข่งขัน มักจะมีความหงุดหงิดไม่ให้อยู่ตลอดเวลา เนื่องจากมีความคาดหวังที่สูงขึ้นเรื่อยๆ

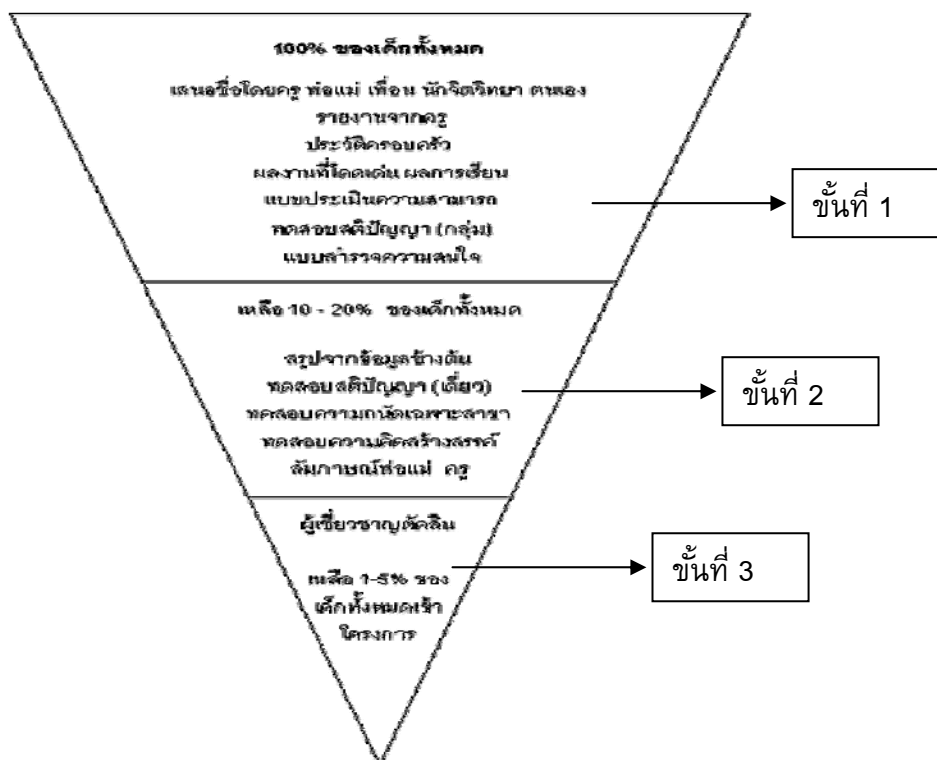
6. **ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self Confident)** เด็กที่มีความสามารถพิเศษ มักจะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง เพราะเชื่อว่าตนเองมีความรู้ ความสามารถที่สูงกว่าคนอื่นทั่วไป ทำให้บางครั้งไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และเมื่อเกิดความผิดพลาดเด็กกลุ่มนี้จะมีความรู้สึกผิดหวังและเสียใจรุนแรง

ปัญหาหลักในด้านอารมณ์และจิตใจของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ จากที่ได้กล่าวถึงลักษณะทางจิตวิทยาของผู้มีความสามารถพิเศษนั้นสามารถ แบ่งออกเป็นประเด็นปัญหาหลักๆ ได้ดังนี้

1. ความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง	2. รู้สึกว่าตนเองต่ำต้อยด้อยค่า
3. รู้สึกว่ามีปัญหาในการปรับตัว	4. มีความเครียดสูง
5. กลัวความล้มเหลว	6. ขาดความมั่นใจในตนเอง
7. ขาดสมาธิ	8. ทำงานไม่ค่อยเสร็จ

5. การเสาะหาผู้ที่มีความสามารถพิเศษ

การสำรวจ การคัดเลือกผู้ซึ่งแสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน ทั้งในด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ การใช้ภาษา การเป็นผู้นำ การสร้างงานทางทัศนศิลป์และศิลปะการแสดงความสามารถด้านดนตรี ความสามารถทางกีฬา ความสามารถทางวิชาการในสาขาใดสาขาหนึ่งหรือหลายสาขา พฤติกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่จะพัฒนา ความสามารถได้อย่างเป็นที่ประจักษ์ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเด็กและเยาวชนอื่นที่มีอายุระดับเดียวกัน สภาพแวดล้อมหรือประสบการณ์ระดับเดียวกัน คลาก (Clark) ได้นำเสนอวิธีการและขั้นตอนการคัดแยกเด็กที่มีความสามารถพิเศษไว้ 3 ขั้นตอน ดังภาพประกอบ คือ

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิแสดงขั้นตอนในการเสาะหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
ที่มา: อนุชญา อุนุรุทรวงศ์. (2544). รายงานการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ. หน้า 38.

จากภาพประกอบขั้นตอนในการเสาะหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษจะเห็นได้ว่าการเสาะหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษมีขั้นตอน 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. **ขั้นการสำรวจอย่างคร่าว ๆ (Screening)** จะสามารถกระทำได้โดยวิธีการดังนี้คือการเสนอชื่อโดยผู้ปกครอง ครูแนะแนว เพื่อน นักจิตวิทยา เป็นต้น การศึกษาจากประวัติ และรายงานของครูเกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น ความสามารถทางสติปัญญา ผลการเรียน ผลงานความกระตือรือร้น สไตล์การเรียนรู้ พัฒนาการทางอารมณ์ สังคม ฯลฯ และการใช้แบบสำรวจ แบบทดสอบประเภทต่างๆ เช่น แบบสำรวจความสามารถเด็กด้านต่างๆ หลายๆ ด้านแบบคร่าวๆ แบบสำรวจความสนใจ แบบทดสอบสติปัญญาแบบกลุ่ม ฯลฯ เมื่อได้คะแนนคร่าวๆ อาจจะใช้เกณฑ์คัดเลือกเด็กที่อยู่ในเกณฑ์ 10 - 20% แล้วแต่ความเหมาะสมจากจำนวนเด็กทั้งหมดในแต่ละวิชาหรือความสามารถพิเศษแต่ละด้าน

2. **ขั้นเจาะลึกเพื่อหาความถูกต้องแม่นยำ** โดยศึกษาจากข้อมูลขั้นต้นหรืออาจจะสัมภาษณ์ พร้อมทั้งทำการทดสอบเพิ่มเติม โดยใช้การทดสอบเฉพาะสาขา การทดสอบด้วยแบบทดสอบสติปัญญาแบบเดี่ยวหรือการทดสอบความคิดสร้างสรรค์** (** หมายถึงอาจจะไม่จำเป็นสำหรับบางสาขา)

3. **ขั้นคัดเลือกสุดท้าย** โดยใช้ข้อมูลทั้งหมดจากขั้นที่ 2 แล้วพิจารณาลดจำนวนเหลือตามความเหมาะสมที่สามารถจัดโปรแกรมให้เด็กได้ ตามศักยภาพของผู้ดำเนินการด้วยอาจเหลือเด็กประมาณ 1 - 5% ควรให้ผู้เชี่ยวชาญร่วมในการตัดสิน

ความผิดพลาดเกี่ยวกับการคัดเลือกเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

* เด็กบางคนที่ได้รับคัดเลือกเข้าไปในโครงการ เมื่อโตขึ้นอาจไม่ได้ใช้ศักยภาพที่มีไปสร้างคุณประโยชน์ใด ๆ ให้เกิดขึ้น

* เด็กที่ได้รับคัดเลือกกว่ามีศักยภาพในบางสาขา แต่ไม่ได้มีความรัก ความสนใจในสิ่งนั้น จึงทำให้เข้าสู่โอกาสในการพัฒนาศักยภาพตามที่สิ่งที่น่าสนใจ เพราะต้องมุ่งเน้นไปพัฒนาศักยภาพที่ถูกค้นพบเพียงด้านเดียว

* เมื่อการคัดเลือกผิดพลาดส่งผลต่อการจัดระบบการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กกลุ่มนี้ เช่น มีความแตกต่างและหลากหลายในกลุ่มที่ได้รับคัดเลือกเข้ามา ทำให้ไม่สามารถจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมได้อย่างเต็มรูปแบบ

6. การจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

การจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีหลายลักษณะแต่จะยกตัวอย่างวิธีการจัดโปรแกรมที่สำคัญๆ 4 วิธี คือ

1. วิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ (Enrichment)
2. วิธีขยายหลักสูตร (Extension)
3. วิธีลดระยะเวลาการเรียน (Acceleration)
4. การใช้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเป็นผู้ให้คำปรึกษาดูแล (Mentoring)

1. การสอนแบบเพิ่มพูนประสบการณ์ (Enrichment)

เป็นวิธีการจัดการศึกษาแบบขยายกิจกรรมในหลักสูตรให้กว้างและลึกซึ่งกว่าที่มีอยู่ในหลักสูตรปกติ เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหา ซึ่งเด็กอาจใช้เวลามากกว่าหรือน้อยกว่าเวลาที่เด็กอื่นในชั้นเรียนเดียวกันใช้ก็ได้ การสอนแบบเพิ่มพูนประสบการณ์สามารถวางแผนในการจัดการศึกษาที่ให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับอายุต่างกัน แต่มีความสนใจและมีความสามารถด้านเดียวกันมาเรียนด้วยกันบ้างเป็นบางชั่วโมง โดยปรับเนื้อหาในหลักสูตรให้เข้มข้นและกว้างขวางขึ้น กิจกรรมเพิ่มเติมในการเรียนแบบเพิ่มพูนประสบการณ์ ได้แก่ ทักษะศึกษา โครงการ ชุมการสอนแบบรายบุคคล

2. วิธีขยายหลักสูตร (Extension)

เป็นการจัดโปรแกรมการศึกษานอกหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ที่สามารถตอบสนองความสนใจและความสามารถเป็นรายบุคคลได้ดีขึ้น ทั้งยังสามารถทำเป็นงานเดี่ยว

หรืองานกลุ่มได้ทั้งสิ้น เด็กสามารถเรียนรู้เกินกว่าหลักสูตร กิจกรรมที่สามารถทำได้ เช่น การทำโครงการพิเศษ การเรียนในห้องศูนย์วิชาการ แคมป์วิชาการ หรือแคมป์ตามความสนใจของเด็ก เข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตร

3. วิธีลดระยะเวลาการเรียนรู้ (Acceleration)

การจัดการศึกษาแบบลดระยะเวลาการเรียนรู้ (Acceleration) เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความยืดหยุ่นทางการศึกษาได้มากขึ้นวิธีหนึ่ง แต่ต้องมีกระบวนการที่ถูกต้องรัดกุมจึงจะเป็นผลดีกับเด็ก กลยุทธ์ทางการศึกษาใดๆที่เด็กสามารถเรียนกับผู้อื่นได้สูงกว่าวัยของตนเอง เรียกว่าการสอนแบบลดระยะเวลาทั้งสิ้น วิธีนี้ใช้กันมานานในทุกๆประเทศ ความจริงแล้วมีกลยุทธ์ในการจัดการมากมายหลายแบบ แต่ที่เรามักจะพบคือการให้เด็กข้ามชั้นเรียน โดยขาดกระบวนการที่ครบถ้วนทำให้เด็กมีผลเสียทางด้านอื่นได้ในภายหลัง

4. การใช้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเป็นผู้ให้คำปรึกษาดูแล (Mentoring)

เป็นการใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางมาช่วยเด็กที่มีความสามารถโดดเด่น โดยมากมักจะทำในระดับมัธยมที่เด็กมีความสนใจอย่างเด่นชัด และมีทักษะพื้นฐานทางสังคมดี ทางการจัดระบบวิธีเรียนของตนเองได้ดีแล้ว ซึ่งเด็กสามารถทำงานภายใต้คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เช่น อาจารย์มหาวิทยาลัย ครูที่สนใจเรื่องเดียวกับเด็ก คนในละแวกบ้าน นักเคมี นักโบราณคดี ทนาย สถาปนิก ฯลฯ

หลักในการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ

1. จัดเนื้อหายาก และท้าทายกว่าหลักสูตรสำหรับเด็กทั่วไป
2. มีการเชื่อมโยงและบูรณาการในหลายๆ สาระการเรียนรู้
3. เด็กมีส่วนร่วมในการเลือกเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ
4. จัดกระบวนการเรียนรู้ที่สลับซับซ้อนลึกซึ้งกว่าหลักสูตรปกติ โดยเน้นกระบวนการคิดระดับสูง
5. จัดกิจกรรมเรียนรู้ที่หลากหลาย
6. กำหนดเกณฑ์การพิจารณาผลงานและผลการเรียนรู้ของเด็กให้ชัดเจน
7. ให้ความสนใจกับความมุ่งมั่นในความสำเร็จ ความกระตือรือร้น และการเปลี่ยนแปลงภายในที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของเด็กที่ส่งผลดีต่อสังคม
8. เน้นพัฒนาการด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมเป็นแกนนำ
9. เน้นการพัฒนาสมองทุกส่วน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544))

เด็กที่มีความสามารถพิเศษ คือ เด็กที่มีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านที่สูงกว่าเพื่อนในวัยเดียวกัน ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับศักยภาพเพื่อพัฒนาความสามารถที่มีให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมให้มากที่สุด แต่อย่างไรก็ตามเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ยังต้องการการช่วยเหลือ ดูแลและความใส่ใจเหมือนกับเด็กอื่น ๆ ทั่วไป ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรให้การดูแลและความเอาใจใส่ ให้คำปรึกษา เช่นเดียวกับเด็กปกติอื่น ๆ

เอกสารค้นคว้าเพิ่มเติม

1. หนังสือชุด “สร้างลูกให้เป็นอัจฉริยะ” โดย ผศ.ดร.อุษณีย์ อนุรุทธีวงศ์
2. หนังสือ “การเสาะหาคัดเลือกผู้มีความสามารถพิเศษ”. โดย ผศ.ดร.อุษณีย์ อนุรุทธีวงศ์
3. หนังสือ “ทักษะความคิดพัฒนาอย่างไร” โดย ผศ.ดร.อุษณีย์ อนุรุทธีวงศ์
4. สอบถามเพิ่มเติมได้ทาง facebook: **swu gifted center**